

Аркадий СТРУГАЦКИ, Борис СТРУГАЦКИ

ИЗВЪНРЕДНО ПРОИЗШЕСТВИЕ

Полетът приближаваше към своя край. След по-малко от едно денонощие планетолетът щеше да кацне на Луната, на ракетодрума при кратера Ломоносов, после седмица карантина и отново на Земята, половин година отпуск, половин година синьо море, шумящи борове, зелени ливади, облени със слънце.

Виктор Борисович се обърна на другата страна и сладко се прозина. Изведнъж край ухото му забръмча земна пчела. Той изхърка и окончателно се събуди. В каютата беше тъмно. Щурманът млясна с уста и замря. Някъде много наблизко бръмчеше земна пчела.

— Не може да бъде — високо и уверено каза той.

Надигна се от леглото и запали лампата. Пчелата замлъкна. Виктор Борисович се огледа и съзря на чаршафа черно петно. Това не беше пчела. Това беше муха. Тя беше съвсем черна, с черни разперени крила. Щурманът старателно се прицели, протегна ръка и я улови.

— Муха в планетолета! — каза той и погледна юмрука си с изумление. — Трябва да я покажа на Тумер.

С една ръка навлече панталоните си, изскочи в коридора и тръгна към командната кабина. В юмрука му мухата бръмчеше, движеше се и го гъделичкаше.

На телевизорния екран в командната кабина се поклащаха леко два тесни сърпа — светлосивият по-голям, белият по-малък — Земята и Луната.

— Здравей, Тум — каза Виктор Борисович.

Тумер кимна с глава и го погледна с хлътнали очи.

— Я познай какво има тук — щурманът внимателно разтърси юмрука си.

— Цепелин — отговори Тумер.

— Не, не е цепелин, а муха. Муха, стара кукумявко!

Тумер скучно промърмори.

— Феритната „памет“ работи лошо.

— Аз ще те сменя — каза Виктор Борисович. — Ама ти разбираш ли, тя ме събуди. Бръмчи също като земна пчела на поляна.

— Мен тя не би могла да събуди — каза през зъби Тумер.

В командната кабина на планетолета влезе капитанът Константин Ефремович Станкевич и след него бордовият инженер Лидин.

— Аз ви казах: не спи — Лидин побутна с пръст щурмана.

— С него се е случило нещо — заядливо каза Тумер. — Погледнете му физиономията.

Виктор Борисович тържествено съобщи:

— Хванах муха!

— Хайде де! — удиви се Лидин.

— Аз отивам да спя, Константин Ефремович.

Тумер се обърна към щурмана.

— Виктор, поемай дежурството.

— Я ми я покажи — настоя Лидин. Той имаше такъв вид, като че ли никога в живота си не бе виждал мухи.

Щурманът поразтвори юмрука си и внимателно пхна там двата пръста на лявата си ръка.

— Откъде се е взела на кораба муха? — попита капитанът.

— Не зная — отговори Виктор Борисович. Той разглеждаше мухата, държейки я с два пръста за краката. — Тя бръмчи също като земна пчела.

— Внимателно, Витя — задъхано каза Лидин, — ще ѝ счупиш крака.

— Но все пак, откъде се е взела на кораба муха? — попита капитанът. — Това между впрочем е по вашата част, Виктор Борисович.

Щурманът изпълняваше задълженията на санитарен техник.

— Да, именно — каза Тумер. — Развѣди в кораба мухи, и феритната „памет“ работи отвратително. Приемай дежурството, чуваш ли?

— Чувам — каза щурманът. — Остават ми още десет минути. Трябва да я покажа на Малишев. Той също отдавна не е виждал мухи.

Виктор Борисович тръгна към изхода, държейки пред себе си мухата като чиния със супа.

— Мухоловец — презрително каза Тумер.

Капитанът се засмя. Вратата се отвори и в командната кабина се втурна Малишев. Щурманът отскочи настрана.

— Внимателно — сърдито каза той

Малишев се извини. Той беше разчорлен и смутен.

— Работата е там, че... — започна той и спря щом зърна мухата в пръстите на щурмана.

— Може ли? — попита той, като протегна ръка.

— Муха — гордо съобщи щурманът.

— Но тя има осем крака — бавно каза Малишев. — Това не е муха.

— А какво е? — малко раздражено запита Виктор Борисович.

— Чуйте — каза Малишев. — Какви средства против насекоми имате? Освен това нужен ми е и микроскоп.

— Но какво има? — попита щурманът.

Капитанът се намръщи и се приближи. Лидин също се приближи.

— Трябва ми микроскоп — повтори Малишев — Да отидем в моята каюта. Ще ви покажа нещо.

В коридора Лидин изведнъж завика: „Муха!“ На стената под самия таван пълзеше муха. Тя беше черна, с черни разперени крила.

В каютата на биолога Малишев имаше още три. Едната беше кацнала на възглавницата, две пълзяха по стените на големия стъклен балон със синия охлюв от Титан.

Капитанът стоеше неподвижно и следеше с очи мухите. Лицето му ставаше все потъмночервено.

— Мръсотия! — проговори той.

— Но какво толкова има? — запита Лидин.

Малишев извърна към него помрачнелото си лице.

— Аз ви казах, това не са мухи. Това не са земни мухи, не разбирате ли?

— Трябва ни средство против насекоми — каза капитанът. — Какво имаме?

— Имам летал — отвърна щурманът.

— Друго.

— Само това.

— Добре — каза капитанът — Аз сам ще се погрижа. Вървете, измийте си ръцете, изтрийте ги с формалин.

В банята Виктор Борисович бързо смъкна ризата си, хвърли я в сметопровода и се спусна към умивалника. Сапунисваше ръцете си, изтриваше ги с гъбата и пак ги сапунисваше. Ръцете му станаха червени, подуха се, а той все търкаше, търкаше и отново насапунисваше.

Беше се случило най-страшното, което можеше да се случи в кораба. Планетолетът имаше дебели стени и всичко, което проникваше през тези стени, беше смъртно опасно. Все едно дали метеорит, вредни лъчения или някакви осмокраки „мухи“. И най-опасни бяха мухите. Преди три години Виктор Борисович беше участвал в спасяването на експедицията от Калисто. Екипажът беше пренесъл на кораба протоплазма от отровната планетка. Коридорите на кораба се бяха изпълнили с лепкава прозрачна паяжина. Под краката джвакаше, а в командната кабина капитанът лежеше в креслото бял и

неподвижен и по устните му лазеха космати лилави паячета.

Виктор Борисович изтри отеклите от формалина ръце и излезе в коридора. По тавана пълзяха мухи. Те бяха много, около двадесет. Той се отби в своята каюта, облече си чиста риза и куртка и тръгна към командната кабина.

На масата, пред кибернетичния изчислител стоеше стъклен буркан, наполовина пълен с мътна течност, която вонеше даже и през херметичната запушалка. В течността плаваше мухата. Леталът убиваше насекомите практически мигновено. Той можеше да убие и бик. Но осмокраката муха, изглежда, не знаеше това и дори не се досещаше. Тя плаваше в дезинсектора и от време на време злобно бръмчеше.

— Пет минути и половина — каза Тумер.

— Може би имаме някакъв друг дезинсектор. — попита Малишев.

Виктор Борисович поклати глава.

„Всичко е напразно — помисли си той. — На тази мръсотия дори и леталът не действа.“

— Слушайте ме — каза капитанът. — Всички да облекат защитните си костюми. Да се ваксинират против пясъчна треска. По-нататък. Леталът явно не го бива. Но не е изключено на тези мухи да подействува нещо друго. Опитите ще проведем в медицинския сектор. Виктор Борисович, вие оставате дежурен в командната кабина.

Тумер донесе на щурмана защитен костюм.

— В коридора е пълно с мухи — не може да се провреш — каза той. — Почерняло е. Навий си ръкава.

Той извади спринцовка и ваксинира щурмана против пясъчна треска. Това беше явно безсмислено, защото единственото място, където бяха открити възбудители на пясъчната треска, беше Венера. Но капитанът не искаше да пропусне и най-малката възможност.

— Как са нашите там? — запита Виктор Борисович.

— На тези мухи нищо не действа. А Малишев е във възторг. Просто е на седмото небе. Реже мухи и ги разглежда под микроскопа. Казва, че тези мухи нямат нито очи, нито уста, нито хранопровод. Казва, че не може да разбере как се размножават.

— А не казва ли откъде са се взели?

— Казва. Той счита, че това са спори на неизвестна форма на живот. Той казва, че те милиони години са се носели в пространството, а в кораба са намерили благоприятна почва.

— Блуждаещ живот — промърмори щурманът и започна да навлича защитния костюм. — Чувал съм за това.

Тумер си отиде. Виктор Борисович седна пред командния пулт. Наблизо до лакътя му бе кацнала муха. Той се прицели и силно я цапна. Мухата се обърна по гръб, пошава с крачка и замря. Той с любопитство я огледа. Пакост, разбира се, но защо да са опасни?

Щурманът се обърна. Листът хартия, който лежеше на масата, полетя надолу и извивайки се, хвъркна към вратата. Вратата към коридора беше открехната.

— Хей, кой е там? — извика Виктор Борисович. — Вратата!

Той почака малко, след това се надигна и надърна в коридора. В коридора пълзяха и летяха мухи. Те бяха така много, че стените изглеждаха черни. Щурманът сви рамене и затвори вратата. Погледът му попадна на листа хартия. Някакво смъртно подозрение, сянка на догадка, проблясна в ума му.

— Глупости! — каза той на глас и се върна при пулта.

В командната кабина беше станало явно по-тъмно. Облаци от мухи се виеха на тавана и засенчваха осветителните тръбички. Погледът на щурмана неволно потърси мъртвата муха. Смачканата гадост шаваше. Той се вгледа и преглътна слюнките си. Догади му се. Останките на мухата бяха покрити със съвсем дребнички черни мухички. Те бяха около тридесет. Те още не можеха да летят. Виктор Борисович не откъсваше очи от мъртвата муха. От бившата мъртва муха. От всяка нейна поразка се подаваше главичка на микроскопична мухичка. Те излизаха просто от тялото. „Ето защо се

размножават така бързо — помисли си шурманът. — Всяка клетка носи в себе си зародиш. Тази муха просто не може да се убие. Тя се възражда стократно повторена.“

В командната кабина влязоха четирима с блестящи силикетови костюми и сребристи шлемове.

— Защо сте отворили вратата, Виктор Борисович?

— Вратата? — шурманът погледна към вратата. — Аз не съм я отварял.

— Вратата беше отворена — съобщи капитанът.

Смътната догадка отново се мерна в главата на Виктор Борисович.

— Шурманът не е в течение на нещата — каза капитанът. — Другарю Малишев, повторете вашите изводи.

Малишев се покашля.

— С една дума, съставът им е странен — кислород, азот и много малко количество калций, водород и въглерод. Аз стигам до извода, че това не е белтъчен живот. И тогава, първо, опасността от инфекция е съмнителна; второ — това е откритие от висока класа. Не ми е ясно с какво се хранят. Съвсем не ми е ясен и механизмът на тяхното размножаване. Мисля, че има основание...

— Аз все пак не разбирам — прекъсна го Тумер. — Убивах ги, мачках ги с краката, но покажете ми поне една мъртва муха.

— Не търси — каза шурманът. — Даже не се опитвай.

— Че защо пък?

Виктор Борисович видя, че вратата отново се беше леко открехнала.

— После ще ви разкажа — той отиде до вратата, затвори я и се върна при масата.

Капитанът чукна леко с ръка по масата.

— Слушайте ме — каза той. — Решил съм да очистим кораба от мухите.

— По какъв начин. — запита Малишев.

— Ще облечем космическите скафандри, ще увеличим налягането в кораба, можем да използваме запасите от течен водород, и ще отворим люковете. Ще пуснем в кораба безвъздушното пространство. Вакуума и абсолютната нула и потокът от сгъстения въздух ще изхвърли тази гадост.

— Това е идея — Лидин се закиска. — Мухичките ще поизмръзнат.

— Да вървим за вакуум-скафандрите — каза капитанът.

Стените на командната кабина бяха съвсем почернели. От тавана висяха траурни ленти. Подът се беше покрил със суха шаваща каша. Здрачът се сгъстяваше. По осветителните тръбички бяха полепнали купчини мухи.

— Чуйте — каза Виктор Борисович — знаете ли защо се отваряше вратата?

— Каква врата, шурман? — нетърпеливо попита капитанът.

— Ето тази, към коридора. А сега вече не се отваря.

— Е?

— Ето каква е работата — бързо заговори Виктор Борисович. — Вратата се отваря отвън. Нали? В коридора пада налягането, така ли е? Излишъкът от налягане в командната кабина избутва вратата. Всичко е много просто. А сега няма излишък от налягане.

— Нищо не разбирам — каза капитанът.

— Мухите. — каза шурманът. — Мухите поглъщат въздуха. Ето как нарастват. Те поглъщат въздуха, кислорода и азота.

Биологът издаде неясно възклицание, а капитанът се извърна към приборите на циркулационната система. Няколко минути той внимателно се вгледаше в приборите, яростно отпъждайки мухите. Всички мълчаха. Накрая капитанът се изправи.

— Приборите показват — бавно започна той — че за последните два часа на кораба е изразходван около сто килограма течен кислород.

— Великолепно — промълви Малишев.

— Ама че животинки! — каза Лидин.

— Ако се разсъждава логично — забеляза биологът — атмосферата от водород трябва да бъде за

тях смъртоносна.

— Това опростява работата — каза капитанът. — Лидин, помогнете на другаря Малишев да облече скафандъра. Тумер, изключете циркулационната система. Щурман, подгответе кораба за обработване с вакуум и свръх ниски температури. За готовността ми доложете след десет минути.

Виктор Борисович се отпрати към изхода, като размишляваше какво би станало, ако само няколко мухи попаднат на Земята. Земята не можеш да я обработиш с вакуум и свръхниски температури.

Всички навлякоха вакуум-скафандрите направо върху защитните костюми. Отново минаха през дългия тунел с черни стени, притъмнял, неузнаваем. Стените бавно се поклясаха, като че ли дишаха. Пристигнаха в командната кабина. Тук също всичко беше неузнаваемо, мрачно. Виктор Борисович се наведе към манометъра. Налягането в кораба беше спаднало на 30 милиметра, а едва преди няколко секунди Тумер изключи циркулационната система. Мухите поглъщаха въздуха и се размножаваха с чудовищна бързина.

Капитанът отвори крана за водорода. Стрелката на манометъра се спря, след това бавно запълзя в обратна посока. Атмосфера... една и половина... две...

— Има ли някой в скафандъра си или в защитния костюм мухи? — запита капитанът.

— Засега не — каза Лидин.

Пет атмосфери. Черната каша по стените бавно се завъртя. Шест атмосфери.

— Внимание! — извика капитанът.

Виктор Борисович се напрегна и се залови за пояса на Малишев. Малишев се хвана за Лидин, Лидин за креслото, в което седеше Тумер. Капитанът пропъди от пулта облака мухи и натисна копчето. Четирите люка в трюма — широките щори от пластметал, покриващи трюма — в миг се разтвориха едновременно.

Водородната смес под налягане от шест атмосфери се устреми към люковете и оттам в пространството. В командната кабина се изви черен вихър. И стана светло.

— Внимание! — извика капитанът. — Втори етап.

След това трети, и четвърти, и пети. Пет пъти корабът се напълваше със сгъстен водород, и пет пъти струи от сгъстен газ промиваха всеки ъгъл, всяка пролука в кораба. След това за шести път корабът отново се напълни с водород. Капитанът включи на пълна мощ прахочистачите. И чак след това пуснаха отново въздух в кораба.

— Това е всичко — каза капитанът. Той пръв смъкна от главата си тежкия шлем на скафандъра.

Виктор Борисович помогна на Малишев да се освободи от скафандъра. Когато смъкваше коленчатия ръкав от дясната ръка на биолога, капитанът изведнъж каза:

— Какво държите в ръката си, другарю Малишев?

В юмрука на Малишев имаше кутийка от пластмаса. Биологът скри ръка зад гърба си.

— Нищо особено — каза той и веднага се навъси.

— Другарю Малишев — с леден глас каза капитанът. — Дайте насам това!

— Леле майчице! — извика Виктор Борисович. — Той е скрил тук мухи.

Лидин побледня, след това почервения.

— Веднага унищожете тази гадост — процеди през зъби той. — Хвърлете веднага мухите в реактора!

Малишев пхна кутийката в джоба си.

— Срам ме е за вас, другари. Да, срамота! Разбирам, това беше неочаквано и по човешки страшно...

— Та вие представлявате ли си — каза Лидин — какво ще стане, ако дори една муха попадне в земната атмосфера?

— Знаете ли как се размножават? — попита щурманът.

— Зная. Видях. Всичко това са глупости — Малишев прекрачи скафандъра и седна в креслото. — Изслушайте ме. Животът в космоса понякога е враждебен към земния живот. Това е истина. Глупаво

е да се отрича. Ако мухите заплашваха живота или дори здравето на човека, аз пръв бих настоял да отведем кораба по-далеч от Земята и да го взривим. Но мухите не са опасни. Небелтъчният живот не може, разбирате ли, не може да заплашва белтъчния живот. Поразява ме вашата неосведоменост. И вашата, извинете, нервност.

— Най-малкото ваше невнимание — упорито настояваше Лидин — и те ще се разплодят на Земята. Ще изгълтат цялата атмосфера.

Малишев презрително щракна с пръсти.

— Дори и да се разплодят, аз се наемам за два дни да отгледам 22 вида азотно-кислородни вируси, които ще унищожат и мухите, и спорите, и 220 поколения от тяхното потомство. Това първо. А второ, аз съм уверен, че най-ефикасното средство против нашите мухи би била обикновената вода. Да, обикновената вода. Уверен съм в това.

Малишев обгърна с тържествуващ поглед космонавтите. Всички мълчаха.

— Но вие не разбирате ли поне, че на нас ни провървя? — запита той.

— Не — каза капитанът. — Още не.

— Не? Добре. Първо, в нашите ръце — Малишев потупа джоба си — са уникални екземпляри от небелтъчни същества. Досега небелтъчен живот се възпроизвеждаше само изкуствено. Разбирате ли? И второ. Представете си завод без машини и котли. Гигантски инсектарии, в които с неимоверна бързина се плодят и развиват милиарди от нашите мухи. Суровината — въздухът. Стотици тонове първокласна неорганична клетъчна тъкан на ден. Хартия, тъкани, настилки... А вие казвате — в реактора.

Биологът замлъкна, извади пластмасовата кутийка и я доближи до ухото си.

— Бръмчат — съобщи той. — Уникални същества.

Капитанът стана.

— Всичко е добре, щом свършва добре. Ако само някой някога започне да ми дрънка за опасност в космоса. Кой е дежурен?

Виктор Борисович погледна часовника си.

— Леле майчице! Още не е свършило моето дежурство. Нима изминаха само три часа!

КРАЙ